

A fejezet a központi költségvetés devizában és forintban fennálló adósságának kamat- és egyéb kiadásait, valamint a központi költségvetés kamat-, illetve egyes követelései megtérüléséből származó bevételeit tartalmazza.

KIADÁSOK

A fejezet 886,2 milliárd forint összegű kiadásai 124,4 milliárd forinttal haladták meg a tervezettet. Az előirányzatnál magasabb teljesülés a devizában fennálló adósság kamatának 0,7 milliárd forintos, a forintban fennálló adósság kamatának 121,7 milliárd forintos, illetőleg az egyéb költségek 2,0 milliárd forintos többletkiadásának eredőjeként alakult ki.

A tervezettől való eltérést több tényező magyarázza: a tervezettnél jóval nagyobb induló adósságállomány és hiány, a nem tervezett adósság-átvállalások, és az év elejétől a tervet meghaladó állampapír-piaci forinthatározatok.

1. Cím: A devizában fennálló adósság kamatkiadásai

A devizában fennálló adósság 123,2 milliárd forint összegű kamatkiadásai lényegében a tervezett szinten teljesültek. A 0,7 milliárd forintos többletkiadást a devizahitelek és devizakötvények tervezettel ellentétes irányú változása okozta. A devizahitelek kiadásai elmaradtak a tervtől 0,8 milliárd forinttal, míg a devizakötvények 1,5 milliárd forinttal meghaladták azt.

A nemzetközi pénzügyi szervezetektől és a külföldi pénzintézetektől [Világbank, Európai Beruházási Bank (EBB), Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), Kreditanstalt für Wiederaufbau Bank (KfW), Európa Tanács Fejlesztési Bank (CEB)] felvett devizahitelek, illetve az átvállalt külföldi devizahitelek után kifizetett kamatok összesen 2,5 milliárd forinttal maradtak el a tervezettől. Az EBB, az EBRD és a CEB hiteleinek esetében a megtakarítást a lehívások elmaradása okozta. A programok elindítása, technikai lebonyolítása a tapasztalatok szerint nehézkes, csak fokozatosan kezdődhet meg, miközben a tervekben általában a szerződéseknek megfelelő összegek lehívása szerepel. A fenti hitelekből megvalósuló fejlesztések, beruházások alakulásáról, elmaradásuk okairól a tárcák fejezeti beszámolója tartalmaz információt. A fennmaradó hitelemek esetében a kamatmegtakarítást a kedvezőbb devizaárfolyam eredményezte.

A belföldi devizahitelek kamatelszámolásai jogcímcsoporton 1,5 milliárd forint többletkiadás keletkezett 2004 folyamán. Ezen belül az 1997-ben az MNB-vel szemben keletkezett devizahitelek kamatai 1,3 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot. Ennek oka, hogy a 2005-ben lejárat hitelem 2004. év végi előtörlesztése magasabb kamatterhet eredményezett. A devizakötvények után 69,2 milliárd forint összegű kamatot fizetett a központi költségvetés, amely 1,5 milliárd

forint összegű többletkiadást jelent az előirányzathoz képest. A kiadások növekedése a devizaárfolyamok kedvezőtlen alakulásának eredménye. Az angol és az amerikai kötvények esetében a kamatkiadás a terveknek megfelelően alakult.

2. Cím: A forintban fennálló adósság kamatkiadásai

A forintadósság kamatkiadásai 2004-ben – 121,7 milliárd forinttal meghaladva az előirányzatot – 752,3 milliárd forintot tettek ki.

A belföldi hitelek kamatkiadása összességében 11,3 milliárd forinttal haladta meg az előirányzatot. Ennek oka, hogy az MNB felé fennálló hitelek és egyes, 2002-ben átvállalt hitelek 2003 év végére tervezett előtörlesztése elmaradt a tervezettnél magasabb 2003. évi hiány miatt, csak 2004 végén valósult meg. Ezeken a sorokon a költségvetési törvény 2004-re kamatkiadást nem is tervezett. Az előirányzatok között szereplő, 1999-ben az Útalaptól átvállalt hitelek esetében csupán minimális többlet kamatkiadás jelentkezett, amely a diszkont kincstárjegy hozamok alakulásának következménye.

A forint államkötvények kamatkiadásai 534,5 milliárd forintot tettek ki, amelyek 65,1 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot. Az államkötvények után fizetendő kamatok alakulását a hozamok tervekhez képesti nagymértékű növekedése befolyásolta.

A piaci értékesítésű államkötvények kamatterhe 454,5 milliárd forint volt, amely az előirányzathoz képest 42,2 milliárd forintos túllépést jelent. A 2003. év végén a forint állampapírok piaci kereslete jelentős mértékben visszaesett. A belföldi állampapír-piac stabilizálása és gazdaságpolitikai okok miatt a pénzügyminiszter 2003. végén a finanszírozási terv átalakításáról döntött, melynek eredményeként csökkent a forintkötvények kibocsátása, ezáltal csökkentek a kamatkiadások. Azonban a tervezettnél jóval magasabb 2004. évi hozamszint kamatemelő hatása ennél nagyobb volt, így összességében a piaci értékesítésű államkötvények kamatterhe magasabb lett a tervezettnél.

A kincstári takarékkötvények esetében a kiadások az előirányzatnak megfelelően alakultak.

A nem piaci értékesítésű államkötvények 80 milliárd forintos kamatkiadása 23 milliárd forinttal haladta meg az előirányzatot. Az MFB-nek átadott kötvények – melyek fix kamatozásúak, így a vártnál magasabb kamatszint nem érintette – kamata az előirányzatnak megfelelően alakult. A változó kamatozású államkötvények (lakással, konszolidációval, kamatmentes adósság kötvényesítésével kapcsolatos kötvények) esetében az évközi magas hozamok jellemzően növelték a kamatkiadásokat az előirányzathoz képest. A rubelkövetelések megvásárlását fedező államkötvények esetén 2004-re nem volt kamatkiadás tervezve, a kamatmentes adósság kötvényesítésével kapcsolatos államkötvények esetén pedig a megvalósultnál alacsonyabb kiadás lett tervezve, mivel az előirányzatok tervezése során a rubel kötvények esetén teljes összegű, a

kamatmentes adóssághoz kapcsolódó kötvények esetén pedig részösszegű 2003. végi előtörlesztéssel számolt az adósságkezelő, s ez elmaradt. Az ÁPV Rt. gázközmű miatti tartalékfeltöltését fedező kötvények kamatkiadása az előirányzathoz képest 31,1%-os többletkiadást mutat. Ennek oka, hogy a gázközmű-vagyonnal összefüggő önkormányzati igények rendezéséről szóló törvények adta kötelezettség alapján a tervekbe a teljes visszavásárlási keret bekerült. Ezzel szemben az érdeklődés hiánya miatt a tényleges visszavásárlások összege elmaradt a tervektől, így a piacon a vártnál nagyobb állomány maradt, ami után több kamatot kellett fizetni.

A kincstárjegyek 204,7 milliárd forint összegű kamatkiadása 45,3 milliárd forinttal haladta meg a tervezettet. Ezen belül a diszkont kincstárjegyek után kifizetett 167,7 milliárd forint kamat 46,5 milliárd forinttal (38,3 %-kal) lépte túl az előirányzott összeget. Az előirányzatot megalapozó, 2003. szeptember végén elkészült tervhez képest 2004-ben magasabb lett a bruttó diszkont kincstárjegy értékesítés. A többlet kibocsátás okozta kamathatás 7,7 milliárd forinttal, a 2003. év végén kialakult magas hozamok miatti hozamhatás 38,8 milliárd forinttal növelte a 2004. évi kiadásokat

A lakossági kincstárjegyek esetében kifizetett 37 milliárd forint kamat 1,2 milliárd forinttal alacsonyabb kamatkiadást jelent a tervezetthez képest. A 3%-os megtakarítás oka, hogy a lakosság nagyobb volumenben és jóval a lejárat előtt váltotta be állampapírjait, ami kisebb nominális kamatfizetési kötelezettséggel járt.

3. Cím: Egyéb költségek

Az adósság és követelés-kezelés egyéb kiadásai cím együttes összege 10,8 milliárd forintot tett ki, amely 2 milliárd forint előirányzat túllépést jelent. Ezen a címen az állam jutalékot fizetett a forint- és deviza elszámolások után, az állampapírok lakossági értékesítése után, valamint a forgalmazás egyéb költségeit fizette ki (KELER díjak, tőzsdei díjak, nyomdaköltség stb.). E cím tartalmazza az állampapírok lakossági értékesítését támogató kiadások, valamint a követelés-kezelés költségeinek előirányzatait is.

Mind a deviza-, mind a forintjutalékok esetében kiadásnövekedés történt.

A deviza kötvény kibocsátásokhoz kapcsolódó jutalékok esetében 1 milliárd forint többletkiadás keletkezett 2004-ben, ami a tervezett kiadás kétszeresét teszi ki, melynek oka a tervekhez képesti magasabb deviza kibocsátás. A forintjutalékok esetében elsősorban a jutalékfizetéssel járó lakossági állampapírok értékesítésében történt növekedés következtében jelentkezett a mintegy 1,3 milliárd forint összegű többletkiadás.

Az állampapírok lakossági értékesítését támogató kiadások 211,9 millió forinttal maradtak el az előirányzott 800 millió forinthez képest. A kiadásként megjelent

588,1 millió forintos összegből a nyomdaköltségek 103,5 millió forintot tettek ki, a fennmaradó összeget (484,6 millió forint) a lakossági értékesítést támogató kiadások jelentették. A pénzügyminiszter döntése alapján a marketingkommunikációs tevékenység forrását képező 800 millió forintos költségvetési előirányzattól a 2004. évre mindösszesen 500 millió forint volt felhasználható. A fenti összegből a jogszabályi kötelezettségek teljesítésére mintegy 62,6 millió forint, a Magyar Állampapír image- és termékkommunikációra mintegy 415,1 millió forint, Internetes és PR kommunikációra mintegy 6,9 millió forint került felhasználásra.

A követeléskezelés költségei elmaradtak az előirányzattól melynek oka, hogy a MÁV Rt. által az orosz államadósság lebontás terhére beszerezendő motorkocsik egy részének szállítása áthúzódott 2005-re, így az általa befizetett óvadék 2004-re tervezett visszatérítése is csak a project befejezésekor esedékes.

BEVÉTELEK

Az ún. adósságszolgálati bevételek (tőke- és kamat) 91,7 milliárd forintos teljesülése 9,7 milliárd forint többletet mutat a módosított előirányzathoz viszonyítva. Az eltérést a tőkebevételek 0,7 milliárd forintos elmaradása, illetve a kamatbevételek 10,4 milliárd forintos többlete okozta. Módosult év közben a tőkebevételek előirányzata 58,5 millió forinttal, mivel az Oroszországban lévő magyar hadisírok gondozására a Kormány megnövelte a külföldi követelések visszatérülésének előirányzatát.

1. Cím: Devizában fennálló adósság és követelések kamatelszámolásai

A devizában fennálló adósság és követelések 0,4 milliárd forintos kamatbevételei 1,2 milliárd forinttal maradtak el az előirányzattól. A deviza-kibocsátások betétként való elhelyezése nem valósult meg, így az elmaradás lényegében ennek tulajdonítható.

A Világbanktól felvett és továbbkölcsonzott hitelekhez kapcsolódó kamatbevétel 107,5 %-os teljesítést mutat. A bevétel az előirányzott 300,7 millió forinttal szemben 323,3 millió forint volt.

Az EBB továbbkölcsonzott hiteléhez kapcsolódó kamatbevétel a tervezett 83,3 millió forinttal szemben 72,2 millió forint volt, mely 86,7%-os teljesítésnek felel meg.

2. Cím: Forintban fennálló adósság és követelések kamatbevételei

A forintban fennálló adósság és követelések kamatbevételeinek 73,6 milliárd forintos teljesülése 11,7 milliárd forint többletbevételt jelentett a költségvetés számára.

A forintkövetelések kamatbevétele 18,9 %-kal haladta meg az előirányzatot. Ez a többlet két bevétel típus ellentétes irányú teljesüléséből keletkezett: a Kincstári Egységes Számla forintbetét kamatbevétele 19,4 milliárd forint többletbevételt (195,4 %), a piaci értékesítésű államkötvények — technikai jellegű — felhalmozott kamatbevétele 8,1 milliárd forint elmaradást (-23,8 %) okozott.

Az állami kölcsön kamata jogcímen befolyt 35,9 millió forint a tervezett 5,0 millió forinttal szemben jelentős túlteljesítést jelent. Az óvatos tervezés oka az volt, hogy az állami kölcsön követelések – melyhez a szerződéses kamat kapcsolódik – csaknem teljes egészében, illetve a hátralékos tartozások is döntő többségükben a felszámolás alatti állományba tartoznak. E követelések –beleértve a kamataikat is – megtérülése 2004-ben nagymértékű volt.

A piaci értékesítésű államkötvények esetén az előirányzat készítésekor tervezett kibocsátáshoz képest 2004 során közel 400 milliárd forinttal csökkent az aukciós értékesítés összege, amely 8,1 milliárd forinttal alacsonyabb összegű felhalmozott kamatbevételt eredményezett.

A Kincstári Egységes Számla állománya 2004 során jellemzően magasabb volt a tervezettnél, és a KESZ után fizetendő kamatmérték (a jegybanki alapkamat) napi átlaga a tervezett felett alakult. Ennek eredményeként a KESZ egyenlege után a központi költségvetésbe befolyt kamat a vártnál kedvezőbb volt.

Az állam által egyes pénzügyintézeteknek nyújtott alárendelt-kölcsöntőke kötvénye utáni 0,4 milliárd forinttal (29,9%-kal) magasabb kamatbevétel összességében a tervezettnél magasabb kamatszint miatt következett be.

4. Cím: Tőkekövetelések visszatérülése

A kormányhitelek visszatérülése alcím a volt rubel- ill. dollár elszámolású országoknak korábban nyújtott kormányhitelek, ill. kereskedelmi szaldókövetelések megtérülése kapcsán az adott évben ténylegesen realizált bevételeket tartalmazza, a megtérülés időpontjában érvényes devizaárfolyamon történt elszámolás mellett.

2004-ben is folytatódott a külfölddel szemben fennálló kormányzati követelések mielőbbi, előnyös leépítését célzó munka. Ennek eredményeként Algéria aláírta az adósság rendezéséről szóló kormányközi Megállapodást, s az abban előirányzott egyösszegű készpénzes törlesztés 2004-ben meg is valósult.

A követelésekkel folytatott gazdálkodás új elemeként jelentek meg — az OECD nemzetközi programjához csatlakozva — a HIPC országok (súlyosan eladósodott szegény országok) adósságainak rendezésére kidolgozott kezdeményezések (Nicaragua, Etiópia), illetve a legkevésbé fejlett országokkal szembeni követeléseink egy részének a nemzetközi fejlesztési együttműködés keretében segélyezésre történő felhasználásának előkészítése, a tartozás elengedése (Etiópia, Mongólia, Irán, Egyiptom, Banglades). E kezdeményezések 2004-es megvalósítása követelésállomány-csökkenést jelent.

Sajátos körülmény, hogy 2004. évben a költségvetési törvény módosítása során az Országgyűlés jóváhagyta a Bangladesszel, Iránnal, Egyiptommal Mongóliával és Vietnammal szemben nyilvántartott kis összegű, el nem ismert követelések elengedését együttesen 68,7 millió forint értékben. Az elengedés elszámolása a költségvetésben technikai jelleggel kiadásként és bevételként is megjelent.

Kormányzati követeléseink jelentős részben a fizetőkészség és -képesség vonatkozásában a legkisebb törlesztési hajlandóságot mutató országokkal szemben maradtak fenn. Ez a tény a korábbiaknál nagyobb mértékben okoz bizonytalanságot a bevételek tervezését illetően is, mind a megtérülési idő, mind a várhatóan megtérülő összeg tekintetében, különösen, hogy ez utóbbira az árfolyammozgások is hatnak.

A volt rubel relációban fennálló kormányzati követeléseink kapcsán 2004. évben keletkezett bevételek Oroszországgal, Laossal, illetve Albániával szembeni követelések megtérüléséből jelentkeztek, míg a dollár elszámolás mellett nyújtott kormányhitelek vonatkozásában a törlesztés kapcsán realizált bevételeink algériai, nicaraguai és török viszonylatból származnak.

Ez azt jelenti, hogy a 2004. évre eredetileg tervezett 18,5 milliárd forintos bevétellel szemben mintegy 17,7 milliárd forint tényleges bevétel keletkezett. Az említett tervezési nehézségek tükrében a terv és tényszámok eltérése nem tekinthető jelentősnek. A lemaradást elsősorban a bevételekben döntő súllyal szereplő orosz viszonylatú, az adósságtörlesztés részeként bonyolódó sínbusz szállítások okozták. A 21 motorkocsiból kettő pénzügyi elszámolása ugyanis áthúzódik 2005-re.

A nemzetközi pénzügyi szervezetek és külföldi pénzintézetek belföldre kihelyezett hitelei tőke-visszatérülése alcím bevétele a tervezettnél megfelelően alakult.

A Világbanki hitelek esetében a tervezett 1118,7 millió forinttal szemben 1107,6 millió forint folyt be.

Az LRI-nek nyújtott deviza alapú EBB hitelnél a 740 millió forintra tervezett törlesztés 636,7 millió forintra, 86 %-ra teljesült. Az eltérést a dollár árfolyamának tervezettől történő elmaradása idézte elő.

Az OECS hitel tőketörlesztése az előirányzott 240,2 millió forinttal szemben 186,3 millió forintra (77,6 %) teljesült. Az 53,9 millió forintos bevétel elmaradásának

oka két önkormányzat késedelmes adósságtörlesztése, illetve az országgyűlés által elengedett „konzulensi díj” törlesztésének megszűnése.

Az állami kölcsön tőke-visszatérülése meghaladta az előirányzatot (1,8 millió forint az 1,5 millió forint előirányzattal szemben), hasonlóan az állami alapjuttatás járadékhoz. A járadékból származó bevétel 107,1 %-ban teljesült. Mind az állami kölcsön, mind az állami alapjuttatás törlesztése esetében a túlteljesítés oka elsősorban az volt, hogy a hátralékokból a tervezettnél magasabb összeg folyt be.

Dr. Veres János
pénzügyminiszter